

اصول و معیارهای قرآنی معاهدات بین المللی ناظر بر حق سلامت

آی‌دا هفت لشکری

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حقوق بین الملل، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران
ayda7@ymail.com

چکیده

مقاله حاضر به روش توصیفی- کتابخانه ای است، که با توجه به نظرات اندیشمندان این عرصه به رشته تحریر در آمده است. هدف این مطالعه بررسی اصول و معیارهای قرآنی معاهدات بین المللی ناظر بر حق سلامت انجام گرفته است. محتوای لازم برای نگارش این مطالعه از طریق جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی SID، Scholar G و موتور جستجوی گوگل بدست آمده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد: تلاش‌های جامعه بین المللی برای حمایت از حقوق بشر، قلمروها و عوامل تأثیر گذاری در تحقق حقوق بشر مورد شناسایی قرار گرفته اند. حق برخورداری از بالاترین استانداردهای قابل حصول سلامتی یا حق بر سلامتی یکی از حقهای بشری است که در ام قوق بشری بر اهمیت آن تأکید شده است سلامت فردی به عنوان یکی از مهمترین مولفه های کرامت هر انسانی محسوب می شود. از این روی حق بر سلامتی به عنوان یکی از حقوق بنیادین بشری در نظام بین المللی حقوق بشر به رسمیت شناخته شده است. حوزه های مربوط به سلامتی متنوع بوده و دارای ابعاد گوناگونی است.

کلید واژه‌ها: آموزه های قرآن، معاهده بین المللی، حق سلامت.

مقدمه

در عصر ظهور اسلام یعنی اواخر قرن ششم میلادی، اساسا در دنیا حقوق بین الملل به معنای امروزی کلمه وجود نداشت تا بتوان آن را از دیدگاه قرآن کریم بحث و بررسی نمود. البته باید بر این نکته توجه داشت که تا پیش از قرن بیستم میلادی، تعداد کشورهای غیر غربی در عرصه جهانی بسیار اندک بود، از جمله ایران، عثمانی، چین و ژاپن و اساسا برخی از آنها مثل امپراطوری های چین و ژاپن تا مدت ها هیچ گونه رابطه ای با دنیای خارج نداشتند البته به تدریج با روی کار آمدن حکومت های مردمی و استقلال سرزمین های مستعمره، حقوق بین الملل مفهوم واقعی خود را پیدا کرد (بجنوردی، 1419 ق).

بنابراین آن چه امروز به عنوان نظام حقوق بین الملل بر جهان حاکم است ریشه در حقوق غربی داشته و برگرفته از اندیشه های دانشمندان مغرب زمین است.

مطلبی را که به سخنان مذکور می توان افزود، این است که در استقلال سرزمین های مستعمره، موضع قدرت های بزرگ و فاتحان جنگ جهانی اول و دوم، موضع قیمومت و تقسیم کردن جهان بین خود و تأمین منافع استعمارگران خویشت بوده است، بنابراین نه تنها در مسأله استقلال دادن به کشورها، بلکه در تمامی مسایل بین المللی، آن گاه طرحی قابل اجراست که ضروری را برای فاتحان به دنبال نداشته باشد، بلکه منافع آنان را نیز تأمین کند (بیگدلی، 1393).

مسأله استقلال دادن به کشورها و هم چنین مسأله شناسایی، یکی از راه‌های مهم برای سلطه استعماری بر این ممالک بوده و هست؛ بنابراین جای تعجب نیست که اصولی درباره دیگران

ضرورت اجرا داشته باشد، ولی خود قدرت های بزرگ که گردانندگان اوضاع فعلی جهانند آن را اجرا نکنند.

حقیقت این است که بنیانگذاران اوضاع فعلی جهان، از آغاز که سرزمین هایی را تحت عنوان قیمومت یا استعمار تصرف کردند، در صدد منافع خود بودند و آن گاه هم که به آنان استقلال دادند، برای تأمین همین هدف بود و موافقت آنان با استقلال کشورها، زمانی حاصل شد که وابستگی دایمی آن کشور را به خود احساس می کردند و دیگر منافع بالفعلی را که نیاز به ادامه استعمار داشته باشد در آن نمی دیدند.

پژوهش و تدوین حقوق بین الملل از دیدگاه اسلامی و به عبارت بهتر (حقوق بین الملل اسلامی) بر هیچ حقوقدان آگاه و متعهد پوشیده نیست و این ضرورت نه تنها در حال حاضر بلکه از همان آغاز پیدایش مکتب الهی و جهانی اسلام برای حقوقدانان و اندیشمندان اسلامی محسوس بوده است و به همین سبب کتاب های زیادی، چه به صورت مستقل و چه ضمن مجموعه مباحث فقهی به وسیله دانشمندان مسلمان تحت عنوان سیر، جهاد، حقوق بین الملل اسلامی و... تاکنون تدوین شده است (بجنوردی، 1419 ق).

تعریف سلامتی

سلامتی در معنای لغوی محدود به کار کرد عادی و بهینه یک ارگانیزم در حالتی فارغ از مریضی یا ناهنجاری اطلاق می شود اما در مقدمه ی اساسنامه سازمان بهداشت جهانی متی چنین تعریف نموده است سلامتی عبارت است از، روانی اجتماعی و تنها به نبود بیماری اطلاق وضعیت رفاه کامل نمیشود. سلامتی مسأله ای است نسبی دارد یعنی نسبت به اشخاص و محیط زندگی و نوع فعالیت و کار آنان ممکن است کاملاً متفاوت باشد. بیماری هم ممکن است جنبه موقت یا ناپایدار باشد و یا خود امری طبیعی در برخی شرایط و نسبت به برخی افراد باشد مثلاً نمیتوان گفت فردی که به حمله ناگهانی ت البته می توان گفت دریازدگی دچار میشود سلامتی خود را از دست داده سلامتی یعنی فقدان بیماری مستمر و عاقبت و تندرستی، از این روی وقتی سخن از حق بر سلامتی میشود نباید آن مریض، بودن ناتوان شدن و امثال آن تعریف کرد. با توجه به این مطلب در انتخاب تعبیر درست برای چنین حقی و به کار بردن مناسب ترین واژه برای، آن اختلاف نظر وجود دارد با این که عبارت حق بر سلامتی کاربرد وسیع تری دارد تعبیری چون حق " بر مراقبت سلامتی"، "حق بر مراقبت پزشکی" و "حق بر حمایت از سلامتی هم مورد استفاده قرار می گیرد (حقیقت، 1396).

اصول حاکم بر معاهدات بین المللی در اسلام

اصل همزیستی مسالمت آمیز؛ اصل صلح و آرامش؛ اصل استقبال از پیشنهاد صلح دشمن؛ اصل عدم مداخله و اصل وفای به عهد از مهم ترین اصولی هستند که در نظام سلامت بین المللی اهمیت بسزایی دارند. در ادامه به برخی از این اصول حقوق بین الملل اسلامی ناظر بر حق سلامت که در معاهدات بین المللی بایستی به آن ها توجه شود، مورد اشاره قرار می گیرد.

اصل همزیستی مسالمت آمیز

عرف و روش دولت های متمدن در نحوه روابط و حل اختلافات بین المللی یکی از منابع حقوق بین الملل است و بعد از معاهدات بین المللی، در ردیف دومین منبع بشمار می رود. عرف و سیره ویژه دولت ها، یعنی روش سابقه داری که مورد اتفاق بسیاری از کشورها است و بویژه کشورهای متمدن برای حل اختلافات و روابط مسالمت آمیز خود با دیگر کشورها به آن اعتراف دارند و در مناسبات خود به آن عمل می کنند. این روش از طرف تدوین کنندگان حقوق بین الملل به عنوان قاعده پذیرفته

شده و در سمینارهای بین المللی یا از طریق پیوستن کشورها به جامعه ملل یا سازمان ملل متحد تصویب شده است یا لا اقل این کشورها وفاداری خود را نسبت به مقررات این سازمان تعهد کرده اند (بجنوردی، 1419 ق).

طرفین هر اختلاف، که ادامه آن محتمل است حفظ « : ماده 33 منشور سازمان ملل متحد اشعار داشته است. صلح و امنیت بین المللی را به خطر اندازد باید قبل از هر چیز از طریق مذاکره، میانجگری، سازش، داوری، رسیدگی قضایی و توسل به موسسات یا ترتیبات منطقه ای یا سایر وسایل مسالمت آمیز بنا به انتخاب خود راجل آن را جستجو نمایند. قرآن کریم در این زمینه آیات بیناتی دارد که مبین و مؤید اصل همزیستی مسالمت آمیز بعنوان یکی از قواعد حقوق بین الملل اسلامی است.

«... لا اکره فی الدین قد تبین الرشد من الغی» (بجنوردی، 1419 ق). در دین اکره ای نیست، چرا که راه از بیراهه آشکار شده است، پس هر که به طاغوت کفر ورزد و به خدا ایمان آورد، یقیناً به محکم ترین دستاویز دست آویخته است که هرگز نخواهد گسست و خداوند شنوای داناست.

اصل صلح و آرامش

در مقدمه میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی این گونه آمده است: کشورهای طرف این میثاق با توجه به این که بر طبق اصولی که در منشور ملل متحد اعلام گردیده است شناسایی حیثیت ذاتی و حقوق یکسان و غیر قابل انتقال کلیه اعضای خانواده بشر مبنای آزادی - عدالت و صلح در جهان است. آن گونه که در بند 1 ماده 1 منشور بیان گردیده، آن صلحی که باید حفظ و تثبیت شود صلح بین المللی است. قرآن کریم در قریب به 1400 سال قبل از تصویب اسناد بین المللی مذکور، در زمینه صلح و آرامش این گونه بیان فرموده است (بجنوردی، 1419 ق).

«... یا ایها الذین آمنوا ادخلوا فی السلم کافه»؛ «... ای کسانی که ایمان آورده اید؛ همگی در پرتو ایمان از در صلح و آشتی درآیید» که عبارت است از: صلح، طاعت و انقیاد؛ «سلم» است. این آیه را با توجه به مفهوم «صلح» و «سلم» اسلام دین دو گونه تفسیر کرده اند: یکی از معانی برجسته سلم، صلح و آرامش است، و در این آیه همه مؤمنان را به صلح و آرامش در روابط خود با یکدیگر و با دیگران - با توجه به اطلاق که دارد - دعوت می کند. این امر تنها در پرتو ایمان به خدای متعال امکان پذیر است و بدون ایمان به خدا ناامنی و اضطراب همواره وجود خواهد داشت، و بر روابط بین المللی سایه خواهد افکند.

یکی دیگر از معانی سلم، اطاعت و پیروی از امر خداست. این آیه مؤمنان را به اطاعت کامل از خدا و رسول فرا می خواند و در ادامه می فرماید: در این امر نباید از هوی و هوس و شیطان پیروی کرد، زیرا ایمان آوردن به معنی سرسپردگی به خداست و انسان مؤمن و جامعه ایمانی باید به همه دستورات (از جمله صلح و آرامش در روابط با دیگران) عمل کند.

صلح را می توان یکی از اهداف واقعی حقوق اسلامی به شمار آورد، در بحث صلح باید به طور گسترده چگونگی تأمین صلح به وسیله قوانین اسلامی بررسی شود که البته از حوصله این نوشتار بیرون است. در این جا فقط به طور فشرده برای مقایسه با قوانین بین المللی دیگر تأکید اسلام بر صلح در آیین قرآن کریم بیان می شود. یسنلونک عن الانفال قل الانفال لله و الرسول فاتقوا الله و اصلحوا ذات بینکم و اطیعوا الله و رسوله ان « (بجنوردی، 1419 ق).

اصل عدم مداخله

این اصل از اصول مهم حقوقی است که امروزه در روابط بین المللی از اهمیت والایی برخوردار است زیرا دخالت در امور داخلی یک کشور، گذشته از این که اهانت به مردم و دولت آن کشور به حساب می آید، اصولاً روابط بین الملل را نیز به هم می ریزد و صلح و امنیت جهانی را به خطر

می اندازد و حتی منافای با حقوق اساسی کشورهاست که از جانب نهادهای بین المللی به رسمیت شناخته شده است.

از نظر حقوق دانان بین المللی مداخله در امور داخلی یک کشور یا استقلال و موجودیت آن در سطح بین المللی و حیات جامعه ملل منافات خواهد داشت.

اصل عدم مداخله به اعتراف همه حقوقدانان بین المللی از توابع و لوازم حقوق اساسی دولت ها و بویژه حق استقلال آنها است و در واقع هدف از اعتبار این اصل، آن است که ملت ها بتوانند به صورت آزاد و بدون تحمیل برنامه ای درست یا نادرست از جانب بیگانگان، سرنوشت خود را به دست گیرند و با همفکری و همکاری اعضای جامعه وضعیت ایده آل را برای خود فراهم کنند و در صحنه بین المللی رقابت آزاد و سازنده ای با دیگران داشته باشند. این آرزو و هدف که بی شک مطلوب همه جوامع و گروههای انسانی و برخاسته از روح اجتماعی و "مدنی بالطبع بودن" انسان است آن گاه برای یک جامعه قابل تحقق است که برای دیگران نیز چنین حق و اختیاری در نظر گرفته شود؛ زیرا همان گونه که یک گروه دوست دارد که حق حاکمیتش از جانب دیگران محترم شمرده شود، دیگران نیز چنین توقعی دارند.

بنابراین اصل عدم مداخله در امور داخلی کشورها، عبارتست از شناسایی حقوق یک ملت در انتخاب نظام سیاسی، حقوقی، اقتصادی و فرهنگی ویژه ای که برای تحقق ارزش ها و منافع خود انتخاب کرده اند و انجام ندادن عملی که منافای با این حق به رسمیت شناخته شده می باشد. مشروط به این که اعمال و اختیارات حقوقی، اقتصادی و... از جانب یک کشور با حقوق دیگر ملت ها و جوامع منافات نداشته باشد. هدف حقوق بین الملل اسلامی این است که رفتار حاکم اسلام ی در روابط بین المللی بر عادلانه ترین شیوه های ممکن استوار شود (بجنوردی، 1419 ق).

معیارهای قرآنی ناظر بر حق سلامت

قرآن کریم، کتاب آسمانی مسلمانان که هم زمان با ظهور اسلام در حدود یک صد سال پس از ورود به قرون وسطی تکوین یافت، متضمن آیاتی ابدی و سرمدی است که مخاطبان در بسیاری از موارد، کلیه ابنای بشری، اعم از مسلمان و غیر مسلمان، زن، مرد، سیاه و سفید و به طور کلی فارغ از قیود مادی و قرار دادی در این کتاب مقدس مثبت این « بنی آدم » یا « یا ایها الناس » هستند را شامل می شود.

حال چنان چه قرآن کریم را از منظر حقوقی مورد بررسی و تحلیل قرار دهیم، پی خواهیم برد که تنها نمی توان به آیات الاحکام، آن هم بخشی از آن که خارج از احکام عبادی است، اکتفا نمود بلکه بسیاری از آیات دیگر نیز به نوعی جنبه حقوقی دارند. در مجموع، آیات حقوقی قرآن کریم از یک جهت جنبه ی امضایی دارند، یعنی موید دیدگاه های نظری و قواعد و احکام لازم الاتباع پیشینیان اند و سوی دیگر، جنبه ی تاسیسی دارند، یعنی متضمن نوآوری و خلق دیدگاه ها، اصول و قواعد جدید هستند.

ورود نظام حقوق بین الملل اسلام به عنوان یکی از نظام های حقوقی معاصر به عرصه بین المللی که خود حاکی از کامل بودن آن است، مرهون مطالعات علمی اندیشمندان مسلمان و غیر مسلمان اسلام شناس است که را قرار داد. « قرآن پژوهی » در راس آن مطالعات باید مسلما حقوق موضوعه در طول تاریخ در هر جامعه ای، حتی جامعه بین المللی ثابت و لا تغییر نبوده و همراه با یک سلسله متغیرها و به اقتضای شرایط زمان و مکان، تغییر و تحول یافته است، اما این متغیرها نتوانسته برخی از هنجارهای زیربنایی را دچار تغییر کند و حتی متزلزل سازد (حقیقت، 1396).

هر چند که سلامتی و بهداشت فردی مفهومی ذهنی و مبهم داشته باشد، اما عاملی مهم در رفاه و کرامت انسانی است در این خصوص مسؤلیت معینی برای دولت ها در نظر گرفته می شود. دولت

ها نمی توانند بهداشتی بهینه را تضمین کنند، اما نهادهایی هستند که مناسب ترین در تأمین آن دسته شرایط اساسی محسوب میشوند که بهداشت و سلامت فرد به اتکای آن حفظ و احیاناً بهبود پیدا می کند.

در پی تلاش‌های جامعه بین‌المللی در جهت حمایت از حقوق بشر، عوامل تأثیر گذار در تحقق حقوق بشر مورد شناسایی قرار گرفتند. از میان حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حق به برخورداری از سلامتی یا حق بر سلامتی یکی از حقهای بنیادین بشری شناخته. نظام بین‌المللی حقوق بشر است. حق بر سلامتی در پیوندی ناگسستنی با حق حیات (نسل اول حقوق بشر) قرار دارد و از سوی دیگر با حق بهداشت و تأمین اجتماعی خورده است. علاوه بر این حق بر محیط زیست سالم که در نسل سوم سرچشمه حق بر سلامتی سیراب میشود. به این ترتیب را می توان ابر حلقه ارتباط نسل‌های مختلف حقوق بشر قلمداد نمود زمانی ۱۳۸۵ سلامتی به منزله حقی از حقوق بشر در اسناد ملی و بین‌المللی جایگاه و الایی دارد و میتوان آن را از اصول کلی پذیرفته شده در نظام‌های حقوقی توسعه یافته محسوب نمود (حقیقت، ۱۳۹۶).

اولین و کلی‌ترین تجلی حق بر سلامتی در اسناد بین‌المللی منشور، ملل متحد است. با آنکه منشور صراحتاً سخنی از حق بر سلامتی به میان نیاورده است اما (بند الف) ماده ۵۵ منشور آن سازمان را ملزم به ارتقای استانداردهای بالاتر زندگی و یافتن راه‌حلهای مسائل بین‌المللی مربوط به سلامتی می‌نماید. دومین انعکاس حق بر سلامتی در اسناد بین‌المللی اساسنامه سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۴۶ است. در سال ۱۹۴۶ برای نخستین بار حق بر سلامتی در اساسنامه سازمان جهانی بهداشت (WHO) مورد شناسایی قرار گرفت. همچنین در مقدمه این اساسنامه آمده است که بهره‌مندی از بالاترین استاندارد قابل حصول سلامتی یکی از حقهای بنیادی هر انسانی است و سلامتی ملتها برای دستیابی به صلح و به دنبال اساسنامه‌ی سازمان جهانی بهداشت اعلامیه امنیت جنبه جهانی حقوق بشر (مصوب ۱۹۴۸) در بند ۱ ماده ۲۵ سلامتی را در زمره‌ی حق بر بهره‌مندی از استانداردهای مناسب زندگی قرار داد.

اما روشن‌ترین و کاملترین بیان از حق بر سلامتی در اسناد بین‌المللی در میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (مصوب ۱۹۶۶) یافت می‌شود. بند ۱ ماده ۱۲ این میثاق با الهام از اساسنامه سازمان بهداشت جهانی مقرر از بهترین حال سلامتی می‌دارد که دولتهای عضو میثاق حق هر که و روحی ممکن الحصول به رسمیت میشناسند. اقداماتی که باید از سوی دولتهای عضو در تحقق کامل اشاره می‌نماید. حق سلامتی همچنین در اسناد حقوق بشری و ادامه به اتخاذ شود. جایگاه برجسته‌ای دارد مانند ماده ۵ کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض نژادی ماده ۱۲ کنوانسیون کلیه اشکال تبعیض علیه زنان ماده ۲۳ کنوانسیون حقوق کودک (راوندی، ۱۴۰۵ ق).

جایگاه حق بر سلامت در اسناد بین‌المللی حقوق بشری

ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر صراحتاً به حق بر سلامتی اشاره نموده است. در این ماده آمده است: الف) هر کس حق دارد که سطح زندگی او، سلامتی و رفاه خود و خانواده اش را از حیث خوراک و مسکن و مراقبتهای طبی و خدمات لازم اجتماعی تأمین کند و همچنین حق دارد که در مواقع بیکاری، بیماری، نقص اعضا، بیوه‌گی، پیری یا در تمام موارد دیگری که به علل خارج از اراده انسان، وسایل امرار معاش او از بین رفته باشد از شرایط آبرومندانه زندگی برخوردار شود. ب) مادران و کودکان حق دارند که از کمک و مراقبت مخصوصی بهره‌مند شوند. کودکان چه بر اثر ازدواج و چه بدون ازدواج به دنیا آمده باشند، حق دارند که همه از یک نوع حمایت اجتماعی برخوردار شوند. با تلاش سازمان جهانی نهادهای بین‌المللی، اسناد و معاهدات بین‌المللی دیگری نیز در و بین‌المللی در خصوص حق بر سلامتی به تصویب رسید. در سال ۲۰۰۰ حقوق اقتصادی،

آدرس دبیرخانه همایش: آذربایجان شرقی، مراغه، بلوار شهید درخشسی، مجتمع اداری و آموزشی

دانشگاه آزاد اسلامی مراغه، ساختمان اداری اندیشه شهید سلیمانی، طبقه دوم

تلفن تماس: ۰۴۱۳۷۲۵۵۸۳ - ۰۴۱۳۷۲۵۵۰۶ - ۰۴۱۳۷۲۵۵۸۳ داخلی ۳۳۶ و ۳۳۳

اجتماعی و فرهنگی به عنوان مرجع صالح برای میلادی تفسیر میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در تفسیر کلی ماده 12 قلمرو تعهدات دولتها را برای ارتقای حق بر سلامتی شرح داده است (شبر، 1407 ق).

لازم به ذکر است علاوه بر موارد مذکور در همه اسناد حقوق بشری و تمام اعلامیه های مربوط به حقوق بین المللی بشر که از سال ۱۹۴۸ تا کنون به تصویب سازمان ملل رسیده به اعلامیه جهانی شده است این امر دلیل کافی بر پذیرش حق بر سلامتی به عنوان قاعده ای از حقوق بین المللی عرفی است و رعایت آن در جهت ارتقای حق بر سلامتی برای همه کشورها الزامی میباشد.

بنابراین بسیاری از اسناد بین المللی منطقه ای و ملی حقوق بشری، حق بر سلامتی را به عنوان یکی از حقوق بنیادین حشری به رسمیت شناخته اند که مختصراً می توان به ماده ۵۵ منشور سازمان ملل متحد، ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۱۲ میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و نظر کلی شماره ۱۴ کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به عنوان ناظر بر اجرای مقررات میثاق در زمینه حق بر سلامتی، فعالیت کمیسیون حقوق بشر و متعاقب آن شورای حقوق بشر و بر سلامتی اشاره نمود. همچنین تلاشهای سازمان بهداشت جهانی در:

الف: ماده ۵۵ منشور سازمان ملل متحد ۱۹۴۵ (میلادی) ماده ۵۵ منشور سازمان به طور ضمنی به مسأله حق بر در این ماده سازمان ملل را موظف به ارتقای استانداردهای بالاتر نمودن راهکارهای مناسب در جهت ارتقای این حق نموده است (حقیقت، 1396).

ب: ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر در ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر از حق بر سلامتی صریحاً اشاره ای نشده است. اما نکات مهمی در خصوص این حق در این ماده وجود دارد که شایسته تأمل است. این ماده مقرر می دارد: ۱. هر کس حق دارد که سطح زندگی او، سلامتی و رفاه خود و خانواده اش را از حیث خوراک و مسکن و مراقبتهای طبی و خدمات لازم اجتماعی تأمین کند و همچنین حق دارد که در مواقع بیکاری، بیماری، نقص اعضا، بیوه گی پیری یا در تمام موارد دیگری که به علل خارج از اراده انسان، وسایل امرار معاش او از بین رفته باشد از شرایط آبرومندانه زندگی برخوردار شود ۲ مادران و کودکان حق دارند که از کمک دولت و مراقبت مخصوصی بهره مند شوند کودکان چه بر اثر ازدواج و چه بدون ازدواج به دنیا دارند که همه از یک نوع حمایت اجتماعی برخوردار شوند. این آمده باشند. ماده را بیشتر می توان حاوی "حق بر سطح آبرومند زندگی" که شامل شرایطی که برای سلامتی فرد کافی باشد دانست و نه دقیقاً منعکس کننده حق بر سلامتی.

اصول قرآنی نقض معاهده در حقوق بین الملل اسلامی

در حقوق بین الملل اسلامی معاهده به توافق میان دولت اسلامی با سایر دول و سازمانهای بین المللی اطلاق می شود؛ اعم از اینکه معین باشد، (صلح امان و...) یا غیر معین که بر اساس نیازمندیهای دولت اسلامی در شرایط صلح در روابط بین المللی ایجاد میشود نقش مهم معاهدات در این روابط انکار ناپذیر است از طرف دیگر نقض معاهده اثر نامطلوبی در روابط بین الملل خواهد داشت منابع اسلامی نقض معاهده را بر نمی تابد از این رو در این پژوهش با در نظر گرفتن مجموعه ای از آیات قرآن با موضوعیت نقض معاهده به اصول مهمی اشاره میشود؛ مانند اصل عدم نقض معاهده، ولو با غیر مسلمان؛ مگر اینکه معاهده از یک طرف نقض شود که مقابله به مثل جایز است همچنین الغای یک جانبه معاهده با احراز شرایطی مانند ظهور قرائن دال بر نقض جایز است و اصل براعلام لغو معاهده است. از سوی دیگر اصل عزتمندی مسلمین حاکم بر کلیه معاهدات آنهاست در کنار این اصول حقوقی اصول اخلاقی وجود دارند که بر استواری نهاست. در کنار ابر معاهده با تعهد طرفین می افزاید (صاحب، 1414 ق).

آدرس دبیرخانه همایش: آذربایجانشرقی، مراغه، بلوار شهید درخشسی، مجتمع اداری و آموزشی

دانشگاه آزاد اسلامی مراغه، ساختمان اداری اندیشه شهید سلیمانی، طبقه دوم

تلفن تماس: ۰۴۱۳۷۲۵۵۸۳ - ۰۴۱۳۷۲۵۵۰۶ - ۰۴۱۳۷۲۵۵۰۷ داخلی ۳۳۶ و ۳۳۳

معاهده طبق ماده ۲ کنوانسیون حقوق معاهدات عبارت است از یک توافق بین دولتها که به صورت کتبی منعقد شده و مشمول حقوق بین الملل باشد (کنوانسیون حقوق معاهدات ۱۹۶۹). مهمترین عناصر تعریف عبارتند از: ۱. معاهده حاصل توافق اراده هاست؛ ۲. سندی کتبی است که ایجاد تکلیف حقوقی می کند؛ ۳. صرفاً ناشی از اراده تابعان حقوق بین الملل یعنی دولت هاست؛ ۴. تابع مقررات بین المللی است، نه حقوق داخلی گرچه در فقه تقسیم بندی متمایزی در زمینه قراردادهای بین المللی به چشم نمیخورد ولی وجود قواعد عمومی قراردادهای و اصل اعتبار و لزوم عقود و پیمانها و سابقه یک سلسله پیمانهای خاص با غیر مسلمانان و دارالکفر مانند عقد ذمه و استیمان و هدنه در عصر پیامبر نشان دهنده آن است که نوعی تقسیم بندی بین فقها در زمینه این قراردادهای پذیرفته شده و مقبول بوده است. و معمولاً واژه عقد را معمولاً در عقود معین قرارداد را در عقود غیر معین پیمان موافقت نامه معاهده و میثاق را قراردادهای بین المللی به کار می برند. گاه معاهده به معنای خاصی نیز به کار رفته و آن عبارت است از: عقد غیر معوضی که بین مسلمانان و غیر مسلمانان منعقد شده و اثر آن صلح موقت است و به آن مهاندنه و موادعه گفته می شود (حقیقت، ۱۳۹۶).

سبک زندگی مرتبط با سلامت از منظر قرآن

سبک زندگی به مثابه الگویی نسبتاً پایدار از رفتارهای فردی و اجتماعی در زندگی روزمره از منظرهای مختلف مورد بحث قرار گرفته است از آنجا که جوامع مختلف با توجه به فرهنگهای مختلف رویکردهای متفاوتی را برای خویش اتخاذ نمودهاند جامعه ما نیز به عنوان یک جامعه انسانی دوستدار قرآن و عترت در حوزه سلامت به دنبال شناخت و اشاعه نوعی خاص از سبک زندگی برگرفته از قرآن و اهل بیت علیهم السلام میباشد که می تواند با ایجاد نظامی منسجم برگرفته از سبک زندگی قرآنی و سیره عملی اهل بیت علیهم السلام به نشر و گسترش آن اهتمام ورزد. مقام معظم رهبری در این خصوص می فرمایند: "رفتار اجتماعی و سبک زندگی تابع تفسیر ما از زندگی است. هدف زندگی چیست؟ هر هدفی که ما برای زندگی معین کنیم. برای خودمان ترسیم کنیم به طور طبیعی متناسب با خود یک سبک زندگی به ما پیشنهاد می شود (بیگدلی، ۱۳۹۳). لذا بازخوانی آیات قرآن مجید از منظر مؤلفه های سلامت و استخراج و رهنمود از آنها به منظور دسترسی به سبک زندگی قرآنی در حوزه سلامت مد نظر قرار گرفته است. سبک زندگی مجموعه ای از طرز تلقیها ارزشها و شیوههای رفتار حالتها و سلیقه ها در هر چیز را در بر می گیرد سبک زندگی اغلب برای بیان روش زندگی مردم توأم با ارزشها عقاید و فعالیت های اجتماعی می باشد، بدین معنی که سبک زندگی از الگوهای فرهنگی رفتاری و عاداتی شکل میگیرد و افراد در حوزه زندگی فردی و اجتماعی خود آن را به کار می گیرند. سبک زندگی در هر عصر و زمانی با سبک زندگی در زمان و مکان دیگر میتواند متفاوت باشد هر چند که در کلیت یک مجموعه خاص از شیوه زندگی قرار می گیرد (بیگدلی، ۱۳۹۳).

طبق تعریف سازمان جهانی بهداشت سبک زندگی ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی شامل: تغذیه، تحرک بدنی، استرس مصرف دخانیات و کیفیت خواب است که در پی اجتماعی شدن به وجود آمده است. شیوه زندگی پدیده ای چند وجهی است که تمام جنبه های زندگی روزمره خواب غذا، بهداشت، آداب و رسوم کار، بازی سرگرمی وقت گذرانی، روابط اجتماعی طرز تفکر، رفتار، احساسات و عواطف می باشد. به منظور دریافت سبک زندگی قرآنی بر ما است که با مراجعه و عرضه پرسشها به استنتاج قرآن پرداخته و از او بخواهیم تا راهکارهایی را برای ما در عرصه های فکری و عملی ارائه دهد برای تحقق اسلام کامل باید از مراحل مختلفی گذر کرد که ما از دو مرحله یعنی انقلاب اسلامی و نظام اسلامی عبور کردیم اما هنوز برای تشکیل

آدرس دبیرخانه همایش: آذربایجان شرقی، مراغه، بلوار شهید درخشسی، مجتمع اداری و آموزشی

دانشگاه آزاد اسلامی مراغه، ساختمان اداری اندیشه شهید سلیمانی، طبقه دوم

تلفن تماس: ۰۲۱۳۷۲۵۵۸۸۳ - ۰۲۱۳۷۲۵۵۰۶-۹ داخلی ۳۳۶ و ۳۳۳

جامعه‌ی اسلامی مشکل داریم بنابراین تحقق این موضوع تنها با توجه به سبک زندگی امکان پذیر است.

از این منظر مهندسی فرهنگ مردم در سبک زندگی به تنهائی کفایت نمی کند بلکه بر اساس آموزه های قرآنی می بایست افزون بر تبیین معانی و آموزش آنها مهندسی در فرهنگ اقشار مختلف جامعه مبنی بر سبک زندگی و شیوه زندگی انجام گیرد. لذا با بازخوانی آیات قرآن در حوزه سلامت (جسم و روان) قرآن ما را به شیوه و سبک زندگی قرآنی در حوزه سلامت رهنمون خواهد کرد سبک زندگی اسلامی به گونه ای که یک الگوی زندگی کاربردی براساس فرهنگ اسلامی تبیین بر شود. قرآن کتاب هدایت، رحمت (بقره (۲)) و شفا (اسراء (۸۲))، نمل (۷۷) قصص (۴۳) نمل (۷۷)) و بشارت دهنده و شفای دلها نمل (۶) می باشد. هدی و رحمة للمؤمنین یونس (۵-۷۱ فرقان) هدی (۹)) و رحمة و بشری للمسلمین نحل (۸۹۱)) می باشد. قرآن بیان کننده همه چیز است و نزلنا علیک الکتاب تبیاناً لكل شیء نحل (۹۸) قرآن کلید هدایت را به مسلمین داده است و به ذکر کلیات و مبانی پرداخته است، ضمن اینکه نباید مرتکب این اشتباه شد که این کتاب الهی جزئیات همه علوم از جمله پزشکی را ذکر کرده است. واژه شفا به معنای صحت و سلامت و در مقابل آن بیماری عیب و نقص است. آنچه از محتوای آیات قرآنی استفاده می شود سلامت مردم و جامعه از جایگاه ویژه برخوردار است (ولا تلقوا بایدکم الی التهلکة، ۱۹۵ بقره) و بی توجهی به آن ها موجبات محرومیت از هدایت و کمال را فراهم می نماید. ارتقاء بهداشت فردی و تأمین سلامت افراد جامعه از ارکان پیشرفت جوامع می باشد. وزارت بهداشت و همه دانشگاهها بر موضوع زندگی با کمک سیستم های آموزشی فعالیت میکنند لذا مطالعه سبک زندگی قرآنی در حوزه سلامت نیازمند شناخت آیات حق تعالی و بایدها و نبایدهای قرآنی دارد تا به عنوان ارزشها و ترجیحات سبک زندگی قرآنی مورد توجه مدیران برنامه ریزان و مسئولان فرهنگی و عامه مردم قرار گیرد. در یک نگاه اجمالی سرفصلهای ذیل در حوزه سلامت در کتاب قرآن کریم در قالب ارزش ها و بایدهای قرآنی بدین شرح قابل تأمل و بررسی است. به منظور دستیابی به اهداف سلامت بایستی از همه عوامل ارضی و سماوی بهره گیری نمود.

ان الله سخر لکم ما فی السماوات و ما فی الارض . لقمان / ۲۵ - ۲- قرآن به توان جسم نگاه ویژه دارد. بقره / ۲۴۶، یونس / ۳۷۱ ، روم / ۵۴، حفظ بدن به عنوان امانت الهی مورد تأکید قرآن است. بقره / ۲۴۷ یونس / ۳۱ ، بقره / ۱۱۶ ، بلد / ۸ - ۴- به کیفیت تغذیه و داشتن حساسیت نسبت به انتخاب غذا و پاکی آن تأکید دارد ، عبس / ۲۴ ، کهف / ۷، ۱۱۰ ، ۸۸ ، ۳۰ ، اعراف / ۱۵۷ ، انفال / ۶۹ ، یونس / ۵۹ ، نحل / ۱۱۴ ، ۶۲ و ۱۱۶ حج / ۳۰ . به تأثیر ایمان بر سلامت در ایجاد نشاط و جوانی تأکید دارد کهف / ۱۹ . بر پاک و طیب بودن مواد غذایی و تغذیه تأکید دارد. بقره / ۵۷ ، ۱۶۸ ، ۱۷۳ ، ۲۶۴ نساء / ۱۶۰ ، مائده / اعراف / ۳۱ / ۱۵۷ / ۱۶۵ انفال / ۲۶ / ۶۹ (بیگدلی، 1393).

بحث و نتیجه گیری

معاهدات که جزء منابع فرعی و مهم در حقوق بین الملل اسلامی به شمار میروند لازم الوفایند، حتی با غیر مسلمانان؛ و نقض عهد به معنای شکستن پیمان در آیات قرآن به صراحت نهی شده است و ناقضان عهد مورد مذمت قرآن اند و برخورد قاطع با ناقضان عهد تأکید شده است. از این رو با بررسی آیات متعددی در این زمین، بهویژه آیات ابتدایی سوره توبه و آیات ۵۶ تا ۵۸ سوره انفال میتوان به برخی اصول حقوقی و اخلاقی در باب نقض معاهده اشاره کرد:

- اصل عدم نقض معاهده است؛
- اصل مقابله به مثل در قبال نقض معاهده جایز است

آدرس دبیرخانه همایش: آذربایجان شرقی، مراغه، بلوار شهید درخشسی، مجتمع اداری و آموزشی

دانشگاه آزاد اسلامی مراغه، ساختمان اداری اندیشه شهید سلیمانی، طبقه دوم

تلفن تماس: ۰۴۱۳۷۲۵۵۸۸۳ - ۰۴۱۳۷۲۵۵۸۰۶-۹ داخلی ۳۳۶ و ۳۳۳

- الغای یک جانبه معاهده، با احراز شرایط مانند ظهور قرائن دال بر نقض، جایز است؛
- اصل عدم جواز اقدام بر ضد مقتضای معاهده است.
- اصل حاکم بر معاهدات مسلمانان با غیر مسلمانان رعایت عزتمندی مسلمانان است.
- همچنین مهمترین اصول اخلاقی نقض معاهده ذیل آیات یادشده عبارت است از:
 - اصل عدم خیانت و خدعه در معاهده؛
 - اصل هوشیاری و دقت عمل در برابر ناقضان عهد؛
 - اصل توجه به پیامدهای نقض، معاهده، اعم از دنیوی و اخروی
 - وجود اصول اخلاقی در کنار اصول حقوقی در، قرآن بر التزام معاهده از سوی طرفین می افزاید و پایبند را، منوط به تعهد انسانی در برابر خداوند می کند.

منابع و مأخذ

۱. بجنوردی، سیدحسن، ۱۴۱۹ق، القواعد الفقهية، قم، نشر الهادي
۲. بیگدلی، محمدرضا، ۱۳۹۳، حقوق بین المللی معاهدات، تهران، گنج دانش
۳. حقیقت، سید صادق، ۱۳۹۶، مسئولیت های فراملی در سیاست خارجی دولت اسلامی، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک ریاست جمهوری
۴. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ۱۴۱۲ق، مفردات ألفاظ القرآن، بیروت، دار القلم
۵. راوندی، قطب الدین، ۱۴۰۵ق، فقه القرآن، تصحیح سیداحمد، حسینی چ، دوم، قم، کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی
۶. سلیمی، عبدالحکیم، ۱۳۹۱، حقوق بین الملل اسلامی، قم، نشر المصطفی
۷. شبر، سید عبدالله، ۱۴۰۷ق، الجوهر الثمین فی تفسیر الکتاب المبین، کویت، مکتبه الألفین
۸. صاحب، اسماعیل بن عباد، ۱۴۱۴ق، المحيط فی اللغة تصحیح محمد حسن آل یاسین، بیروت، عالم الکتب
۹. طباطبائی، سید محمد حسین، ۱۳۹۴، تفسیر المیزان ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، قم، جامعه مدرسین

Quranic Principles & Standards of International Treaties Regarding the Right to Health

Aida Haft Lashkari

M.A Student in International Law, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran
ayda7@ymail.com

Abstract

This article is a descriptive-library method, which was written according to the opinions of scholars in this field. The purpose of this study is to examine the Quranic principles and standards of international treaties regarding the right to health. The necessary content for writing this study was obtained through searching SID, scholar G and Google search engine databases. The obtained results show: the international community's efforts to support human rights, territories and influencing factors in the realization of human rights have been identified. The right to have the highest attainable standards of health or the right to health is one of the human rights, the importance of which has been emphasized in Umm Qoq al-Bashari. Individual health is considered as one of the most important components of the dignity of every human being. Therefore, the right to health is recognized as one of the fundamental human rights in the international human rights system. The fields related to health are diverse and have different dimensions.

Keywords: Quran Doctrains, International Treaty, Right to Health.